

Want diepdiep zwarte powesie
 [baart angst.
 Het is direkt: afgoderij, no?!
 Wel, verander me huid en ik wij-
 [zig me woord,
 anders niet!
 Aaj, deze aanklacht gilt uit dit
 [gespleten
 zwarte huis dat ik ben!
 Aj, mi dada-loetoe nanga na
 troetroe bonjo-tonton sapa
 d'e lon nain a komki f' mi broe-
 [doe leki liba...!

Canta libre! Canta libre!
 Zingen, o zingen, o zang zing
 [mij vrij!
 Singi... o singi... o singi... mi fri!

Conclusie.

Als we na deze serie korte aankondigingen de balans opmaken, constateren we dat de literatuur in de Nederlandse Antillen en in Suriname nog steeds afhangt van het enthousiasme en de produktiviteit van enkelingen, zodat het ene jaar toevallig wat meer, het andere jaar minder verschijnt. Een echte traditie met een gestadige stroom nieuw werk en geplande fondsen ontbreekt.

Daarbij lijkt het er in 1982 op dat Suriname meer kans maakt op een zekere continuïteit, zowel in Nederland als in Suriname. De geografische verdeeldheid zal op den duur wel een sterke literaire gespletenheid meebrengen met twee gescheiden „circuits”.

Wat de Nederlandse Antillen betreft zal Frank Martinus Arion met zijn sombere toekomstvisie misschien gelijk krijgen: het Nederlands is dermate van de Antilliaanse maatschappij vervreemd dat jonge auteurs de belangstelling en de taalbeheersing missen om in die taal te publiceren. Zolang het Papiaments niet systematisch onderwezen wordt tot en met het secundaire onderwijs zal deze literatuur zich niet voldoende kwalitatief ontwikkelen. Een toekomst zonder literatuur, voorlopig?

Wim Rutgers

Bibliografie:

- Nederlandse Antillen:*
 Diana Lebac, *Nancho kapitein*, Leopold, Den Haag, 144 p.
 Wycliffe Smith, *Winds above the hills*, published by The St. Maarten Council on the arts, St. Maarten, Neth. Antilles, 34 p.
 Wycliffe S. Smith, *Windward Island Verse; a survey of poetry in the dutch Windward Islands*, 38 p. (1)
 Carel de Haseth en José Maria Capricorne, *Bida na kolo / Kleuren van leven*, in de Knipscheer, Haarlem.
 Cola Debrot, *De vervolgdten*, Meulenhoff, Amsterdam, 85 p.
 Cola Debrot, *De brief aan de president*, in *De Gids*, jg. 145, nr. 9-10, pp. 577-610.
- Suriname:*
 Oso, *tijdschrift voor Surinaamse taal-kunde, letterkunde en geschiedenis*; een halfjaarlijkse uitgave van de Stichting Instituut ter Bevordering van de Surinamistiek, Postbus 1339, NL-6501 BH Nijmegen.
 Cikal; *Kalawarti Jawa - Suriname*, P.O.B. 9109, Paramaribo, Suriname.
 Ruud Mungroo, *Tata Colin*, N.V. Drukkerij Eldorado, Paramaribo, 79 p.
 Edgar Cairo, *Dat vuur der grote drama's* In de Knipscheer, Haarlem, 474 p.
 Astrid Roemer, *Over de gekte van een vrouw. Een fragmentarische biografie*, in de Knipscheer, Haarlem, 257 p.
 Rabin Gangadin, *Een zeldzame kamer*, De Arbeiderspers, Amsterdam, 57 p.
 Albert Helman, *Semi-finale*, Nijgh & Van Ditmar, 's-Gravenhage, 64 p.
 R. Dobru, *Boodschappen uit de zon*, Meulenhoff, Amsterdam, 55 p.
 Jo Löffel, *Intro*, gedichten (1952-1967), Orchid Press, Paramaribo, 56 p.
 Bhai, *Vindu*, 61 p. (1)
 Edgar Cairo, *Powema di rutu / Gezangen van oorsprong en toekomst*, in de Knipscheer, Haarlem, 52 p.
- (1) In eigen beheer uitgegeven.

Nood aan wortels (Marion Bloem).

Marion Bloem is een Indo van minstens de tweede generatie: haar moeder was al halfbloed en in een interview vertelde ze ooit: „ik kan vele generaties teruggaan en steeds meer Indo's aantreffen die ofwel een koloniale ofwel een inlandse trouwen”. *Geen gewoon Indisch meisje* is dan ook een onmiskenbaar autobiografische roman. Een vrouwelijke ik-figuur, Indisch in Nederland, gaat op speurtocht naar haar wortels, de weggestopte

cultuur van 300.000 Indo-Euro-peeërs, een cultuur die er tegelijk wel en niet is, alnaargelang de verholen ervaringen van de participanten. Het boek is haar eigen geschiedenis en die van haar ouders in reflecties, herinneringen, foto's en documenten, en twee reizen-terug naar Indonesië. De eerste maakt ze samen met haar Nederlandse vriend, de tweede met haar moeder, na de dood van haar vader. Het geheel is een speurtocht, vol wrevel en haat, ze wil er eigenlijk niet aan en wordt desondanks gedreven, heeft haar eigen cultuur steeds verloochend, wil haar eigenlijk ook niet kennen, maar voelt wel de gaten in haar identiteit, juist dóór die ontkenning. Om die tegenstrijdige gevoelens te hanteren splitst het ik zich in tweeën: de zusjes Zon en Sonja. Sonja is de aangepaste. Sonja verraadt in Nederland zoveel mogelijk haar Indische bloed. „Sonja prijst zichzelf gelukkig met haar Europese bouw... Een spiksplinternieuw grijsblauw mantelpakje hangt naast de plissérok. Het beige twinset. Een pak maandverband. Een houtje-touwtjejas. Sonja hoort bij die meisjes. Zij verdoezelt haar ouders armoede, haar vraagtekens, haar kleur door absolute aanpassing. Zij draagt hun kleren, spreekt dezelfde taal, maakt zich dezelfde behoeften eigen en zet zich samen met haar medescholieren af tegen het katholieke regiem”. (p. 67)

Zon is haar tegenpool. Die gaat haar afkomst wel aan, en tegelijk de remmingen, frustraties, blokkades die die confrontatie met zich meebrengt. Ze voelt precies wat ze is: iemand die in dit land niet thuishoort, maar in dat andere land geen wortels meer heeft, geen recht op wortels zelfs. Als dertienjarige dicht zij: „Vrolijk zijn de vissen in het speelkwartier / verdrietig zijn de vlinders in de val / ik heb verkeerd gekozen ben een vreemde hier / een imaginair getal”. (p. 85)

Marion Bloem (*1952)
(Foto Ivan Wolffers).

De roman zit fraai en hecht in elkaar. Tussen proloog en epiloog zitten drie delen: *I Vader, II Moeder, III Boy*. De reizen naar Indonesië vallen in *Vader* en *Moeder*. Tussen die twee reizen in tekent Zon allemaal vrouwenfiguren met gaten erin. Met die activiteit belandt ze in een feministische vrouwenkunstgroep, die haar weliswaar in het bewustworden van haar vrouwzijn stimuleert, maar geen oog heeft voor haar dubbele problematiek: er vallen niet alleen gaten in haar omdat ze vrouw is in een patriarchale cultuur, maar ook omdat ze gekleurd is in deze dominant-blanke.

Overal loopt ze dus kwetsuren op, en botst het. Een jonge vrouw -vrouw nota bene - tussen twee culturen, twee mensvisies, nergensland. Marion beschrijft die gespleten toestand in prachtige beelden, beeldende passages. Van de vele bleef vooral het beeld „mais” me bij. Met Nederlandse kinderen plundert Zon een maisveld. Voor haar is het „jagung”. „Ze proeft zoetzout sap. Gele dorst in haar mond. Slikt. Zwijgt. Draden tussen haar tanden... Ze lachen haar uit als ze zegt: „Zonde. Dat kan je eten”. „Kippevoer. Varkensvoer”. Ze stampen de jagung voor haar ogen dood... De vernederde mais is zwart in het zand. Ze zoekt de mooiste uit, Zon, en verbergt ze onder haar jurk, onzichtbaar voor de spotogen, de giftongen, en de boze schoenen van de witte kinderen. Haar moeder zegt dat de mais vies is, te jong, niet goed om te koken, niet goed om te poffen. Haar vader wast de beschaamde jagung onder de kraan, en bakt koekjes”. (pp. 104-105)

Haar moeder heeft haar steeds geleerd zich aan te passen, zij gebruikt het woord „mais”, zij leert hen keurig te eten, zich keurig te kleden. Haar vader doet dat niet zozeer, hij zegt gewoon „jagung”, houdt ook in Nederland vast aan zijn Indische rituelen, waarvan een kris, een

magische kris, het middelpunt vormt. Als hij dood is, slaapt zij de kris steeds mee, ook tijdens haar reizen naar Indonesië. Als ze van de tweede terugkomt, heeft ze zich definitief afgewend van de pseudo-blanke cultuur. Ze zegt tegen Sonja: „Weet je, ik denk dat ik alleen maar van bruine mensen kan houden”. (p. 249) Dan wendt ze zich tot een jeugdvriend, Boy. Boy zou vroeger voor haar nooit in aanmerking zijn gekomen, omdat hij geen blanke was. Voor een Indo, juist voor een Indo „is elke Indischjongen, laat staan elke volbloed Aziaat, bij voorbaat als minnaar en echtgenoot uitgesloten, alsof het om incest ging”. (p. 13) Maar Boy heeft niet diezelfde gang meegemaakt als zij, wil haar niet, valt op een echt blond Nederlandsbloedig meisje.

Zon heeft nooit onder woorden kunnen brengen wat ze zocht, kan het ook nu niet, tegen Boy, nu ze het meent gevonden te hebben. Zo stond en staat ze met zoeken en vinden alleen. Dat overleeft ze niet. Aan het eind van het boek vertelt Sonja aan bezoekers, hoe Zon zich van het leven heeft beroofd, met haar vaders rituele kris. Keurig netjes vertelt Sonja dat, alsof ze er niets mee te maken heeft.

Niet alleen de bouw van de roman is schitterend, ook de stijl is dat. Beeldend. Persoonlijk. Sferisch hier en daar. Alsof een zeer sensitieve journaliste heel helder dit verscheurde bestaan optekent, fase voor fase. Korte dialogen, heel wrang soms, markeren het gebrek aan communicatievermogen.

Aan alles is te merken dat Marion Bloems andere medium de film is. In hetzelfde jaar als *Geen gewoon Indisch meisje*, kwam er ook een film van haar uit, in coproductie met Rolf Orthel: *Het land van mijn ouders*, een gedramatiseerde documentaire van een jonge indovrouw op zoek naar de wortels van haar cultuur. Ofschoon deze film een van de opvallendste van

het jaar was, kreeg hij nauwelijks kans in de bioscopen. Wel is hij te zien in kleinere bijzondere filmcentra. In die film laat Marion Bloem zien hoe de cultuur van kaas en klompen botst met die van de gamelan. Heel subtiel doet ze dat, en daardoor kan het bij de toeschouwers goed naar binnen dringen. Nooit zal ik de slotscène vergeten waarin de jonge vrouw probeert de dansbewegingen van Balinese danseressen na te doen, - het lukt haar niet, haar gewrichten zijn te Europees-stijf.

Hanneke van Buuren

Marion Bloem, *Geen gewoon Indisch meisje*, In de Knipscheer, Haarlem, 1983, 256 p.

Op zoek naar wortels (Greta Seghers).

In 1977 debuteerde Greta Seghers met *Afkeer van Faulkner*, een knappe roman, met als hoofdthema: een door een veel oudere vrouw gebiologeerde jongeman. De roman baarde opzien, door het thema, door het grote vermogen tot psychologische inleving, door aanpak en vormgeving. Nadien schreef Greta Seghers nog: *Omtrent de man die wederkwam*, en *Het blauwe meisje*, respectievelijk in 1978 en in 1980. In 1983 verscheen er, lang aangekondigd een roman die in lijvigheid aan *Afkeer* doet denken, en in thematiek aan stukken uit *Het blauwe meisje*: *Ontregeling en misverstand*.